

Dromen van Energietransitie

Martien Visser (Energiepodium 8 december 2015)

De burgemeester van Emmen denkt na. Het is 2026 en bijna kerst. Zojuist heeft ze de bondskanselier van Duitsland uitgeleide gedaan. Vorige week kwam de Amerikaanse president nog langs, daarvoor de Engelsen. Het blijft maar doorgaan. Allemaal willen ze met eigen ogen zien hoe de regio Emmen zo snel energieneutraal kon worden.

Als we 100% van Nederland in 20 jaar willen verduurzamen, dan moet dat voor 1% van Nederland toch in 10 jaar kunnen?

Wie die slagzin ooit verzonnen had wist ze niet. Maar wel dat dit eind 2015 de boel flink in beweging had gezet. Al snel was toen het oog gevallen op de regio Emmen. Een stad met 100.000 inwoners en nog wat aardige dorpen. De goede doelgroep en qua inwoners 1% van Nederland. Een groot internationaal icoonproject moest het worden. Dat was het plan.

Natuurlijk, het energieneutraal maken van een stadsregio was iets anders dan Nul op de Meter bij enkele goedwillende burgers. En niet alleen alle huizen moesten worden aangepakt, maar ook kantoren, winkels, bejaardencentra, ziekenhuizen, scholen, kerken, bedrijven, het zwembad en natuurlijk de dierentuin. En niet te vergeten het wegverkeer. Voorwaar geen sinecure. Maar ja, als binnen enkele decennia heel Nederland duurzaam moest worden, dan kon je maar beter aan de gang gaan en de onvermijdelijke problemen gaandeweg oplossen. De burgemeester dacht na over de vergaande besluiten die eind 2015 waren genomen en die hadden geleid tot dit succes.

Het eerste besluit was een les uit het aardgastijdperk in Nederland in 1960. Het project 'Emmen Energieneutraal' moest professioneel en bedrijfsmatig worden opgepakt. Destijds was hiertoe het Amerikaanse bedrijf Bechtel ingehuurd. Anno 2015 had Nederland zelf bedrijven met de expertise om grote, complexe infrastructurele projecten succesvol te ontwikkelen en op tijd, binnen budget en op maatschappelijk acceptabele wijze uit te voeren.

Het tweede besluit betrof de eliminatie van alle wetgeving, die een snelle en efficiënte uitvoering van de energietransitie in de weg zou kunnen staan. Veel energiewetgeving was ooit gemaakt om concurrentie op de energiemarkt te bevorderen. Maar straks had Emmen nauwelijks energie meer nodig, dus die wetgeving was nu alleen een blok aan het been. De regio Emmen werd daarom bestemd tot één groot experimenteergebied. Voor de nog resterende zaken werd een ombudsman ingesteld met als opdracht de energietransitie te ondersteunen, steeds snel besluiten te nemen, en daarbij de belangen van individuele bewoners zwaar mee te wegen.

Het derde besluit betrof de vorming van de onderneming "Emmen Energieneutraal". Dit bedrijf kreeg het energienetwerk en de lokale duurzame energieproductie onder haar hoede. En natuurlijk ook de taak de regio Emmen binnen 10 jaar energieneutraal te maken. Doel van deze samenvoeging was de neuzen in dezelfde richting te krijgen, wat de besluitvaardigheid zeer ten goede kwam. Interessant

genoeg bleek achteraf dat deze samenvoeging ook veel kostenbesparingen op te leveren, omdat de energietransitie in de regio Emmen nu vanuit een integrale benadering werd benaderd.

Een belangrijke les uit 1960 was dat de lange termijn leidend werd. De energietransitie kost nu eenmaal geld en een business case met een paar jaar terugverdientijd is niet te maken. Besloten werd aan Emmen Energieneutraal een bruidschat mee te geven van 7 miljard euro. Dat was voldoende om de regio Emmen energieneutraal te maken, inclusief de daartoe vereiste toename van duurzame energieproductie, en bevatte ook een reserve voor het oplossen van de onvermijdelijke fouten. Een icoonproject is immers een leerproces. Deze 7 miljard euro kwam toevalligerwijs overeen met een bedrag van 100 € per ton vermeden CO₂ over een periode van 40 jaar.

Uiteraard moest Emmen Energieneutraal zuinig met haar geld omgaan. Daartoe geen ingewikkelde bureaucratische regelgeving, maar de simpele spelregel dat Emmen Energieneutraal na de voltooiing van de energietransitie 20% van het resterende projectbudget zou mogen behouden. En ook de spelregel dat er een boete van €250 zou volgen voor iedere ton CO₂ die de regio Emmen na 2026 nog zou emitteren.

Een belangrijk onderdeel van het plan was het inschakelen van de lokale bevolking. Gelukkig wist Emmen Energieneutraal van wanten. Om te beginnen kreeg elk huishouden dat actief meewerkte een elektrische fiets. Dat scheelde meteen flink in het benzineverbruik. En na ombouw, als compensatie voor de overlast, mocht elk huishouden 10 jaar lang gratis gebruik maken van de gemeenschappelijke elektrische auto's die steeds meer in het straatbeeld verschenen. Ook kreeg iedereen de garantie dat de maandelijkse energierekening na ombouw structureel 10% lager zou zijn dan vooraf.

Het icoonproject Emmen kreeg navolging. Emmen Energieneutraal werd al snel door andere steden en regio's benaderd om ook daar een snelle energietransitie uit te voeren. In 2020 had Emmen Energieneutraal al een viertal dochterondernemingen in Nederland. Anno 2026 was Emmen Energieneutraal in vijf Europese landen actief. Volgende week zou gesproken worden over een vestiging in China.

De burgemeester dacht na. Het was een zeer hectische tijd geweest. Een gelukte energietransitie in 10 jaar. Een toonaangevend internationaal icoonproject was het resultaat. De Duitse bondskanselier kende ze nu wel, want die kwam wel vaker langs. Maar volgende week kwam een delegatie van ruim 500 Chinezen en hun president. Dat was andere koek. Het bedrijfsleven en de middenstand in Emmen beleefden ondertussen hoogtijdagen en de eeuwige werkloosheid in de regio was verdwenen.

Een tevreden glimlach verscheen op haar gezicht. Bijna kerst 2026. Buiten dwarrelde de sneeuw naar beneden.